

ТРАНСФОРМАЦІЯ СФЕРИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ПОСТСТАНДАРТИЗОВАНИЙ РОЗУМ ПЕДАГОГА

В.В. ПАШКОВ

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Реформування системи освіти в Україні в нових економічних умовах вимагає неабиякої уваги до кожної з її складових частин. Особливо, на нашу думку, це стосується післядипломної освіти вчителів як носіїв нової інформації про будову суспільства і світу в цілому. Відповідальні завдання нової національної школи зможе виконати лише той педагог, котрий не тільки добре професійно підготовлений, а й здатний постійно, протягом усього життя підвищувати свою компетентність, удосконалювати професійну майстерність. В. Сухомлинський стверджував, що “через 3–5 років після закінчення ВНЗ вчитель повинен знати в 3, в 5, в 10 разів більше, ніж знав він в перший рік своєї роботи. Якщо цього не буде, учні будуть приречені на зубріння і отупіння”.

Серед стратегічних завдань реформування післядипломної освіти Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) одним з пріоритетних завдань вважає створення умов для постійного підвищення освітнього та кваліфікаційного рівнів, оновлення професійних і загальноосвітніх знань громадян, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу суспільства.

Сьогодні, як відомо, високий рівень знань та освіти не вирішує соціально-економічних проблем. Накопичення та швидке оновлення інформації, глобалізація суспільного життя приводить до того, що зміни в одній галузі дуже швидко переносяться на інші, посилюючи взаємовплив та взаємозв’язок таких сфер. Усе це прискорює сам ритм життя, підвищує його динамізм та інтенсивність.

В основі сучасної ідеї післядипломної освіти, як стверджують багато вчених та з огляду на зміни в соціально-економічній ситуації, має знаходитись цілісний розвиток, збагачення сукупної культури педагога, що вміщує як професійні, так і особистісні якості педагога, його потреби, інтереси, можливості адаптуватися та ефективно діяти в динамічних умовах сучасного життя.

Давно доведено, що свідомо дія цілеспрямована. Тому якісний розвиток післядипломної освіти можливий за умови чіткого усвідомлення її мети, яку ми розуміємо як збагачення професійної та загальної культури.

Велике значення у визначенні специфіки системи післядипломної педагогічної освіти відіграє її структура. Звідси один із важливих напрямів розвитку сучасної системи ми вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні компонентів, які становлять систему післядипломної освіти.

Як відомо, найбільш загальною ознакою є те, що цілісна система складається із сукупності взаємопов’язаних, взаємодіючих елементів. Спосіб, за допомогою якого вони пов’язані між собою, називають структурою. Остання обумовлює функціонування та розвиток системи, визначає її якість, особливості взаємодії із зовнішнім середовищем, напрями і способи дії складових частин. Із загальної теорії відомо, що пізнання структури системи починається з виявлення її елементів, їх класифікації, якісної характеристики, встановлення відмінностей між елементами. Якщо їх не виявлено, то система розвалюється, а процес буде функціонувати формально, неефективно.

Структура – це, перш за все, засіб упорядкованості, спільного існування елементів у межах певної системи. До номенклатури структури сучасної системи післядипломної освіти педагогів, виходячи з теоретичного узагальнення даного питання, ми відносимо п’ять елементів: підвищення кваліфікації; перепідготовку; підготовку; аспірантуру і докторантуру; самоосвіту. Кожний із них має мету, яка визначає специфічність його

функціонування, особливості змісту, форм, методів навчання. Але в той самий час мета кожного елемента спрямована на виконання загальної цілі післядипломної освіти: збагачення професійної та загальної культури педагога, що є системоутворювальним фактором.

У науковій рефлексії дослідницькою, експериментальною і практичною складових післядипломної освіти педагогів, ефективність його реалізації все наполегливіше висувається вимога осмислити проблему людини в її сучасному гуманітарному трактуванні. Визначення підходів до осмислення проблем освіти базується на парадигмах, що зосереджують увагу дослідників на людині як суб'єктові освітньої діяльності, направленої на пошук і отримання ним смисложиттєвих орієнтирів.

У всіх динамічних змінах і перетвореннях на перший план виступає особистість як творець, як носій нових якостей і ролей у всіх вимірах суспільного й духовного розвитку. З поступом людської цивілізації розширюється діапазон духовності, освіченості, культурного потенціалу країн і народів, що позначається на діяльності освітніх закладів.

Змінюються цілі, завдання, функції загальноосвітньої школи, її призначення. Освітні заклади, які працюють на майбутнє, мають прийняти інші пріоритети. І по суті, і за змістом вони повинні стати не предметними, а особистісними, зорієнтованими на людську індивідуальність, на найвищу культуру людських відносин.

Таким закладам потрібен інший педагог, з іншим баченням своєї ролі в перебудові шкільного життя, тому провідною стратегією перепідготовки педагогічних кадрів у новій ситуації має стати створення освітянам усіх необхідних умов для перебудови їхніх професійних установок, переосмислення колишніх педагогічних цінностей, пошуку шляхів формування яскравих творчих особистостей, які вміють розробляти власні критерії сформування у самих себе й інших нових, більш досконаліших форм... людського життя і людських відносин. Виходячи з цього, сьогодні постає завдання необхідності глибокого обґрунтування нових критеріїв і смислів, за якими результативність розвитку післядипломної педагогічної освіти буде очевидною. Ми вважаємо, що в основу трансформованої сучасної післядипломної педагогічної освіти має бути покладена філософія як об'єктивний духовний фундамент, скріплений атрибутивно властивими їй світоглядною й методологічною функціями. Адже цільове завдання спонукання до самопізнання не може здійснюватись і здійснитись на шляху абстрагування від людської, особливо дитячої, суб'єктивності, нерозумної з точки зору наукового природознавства, але об'єктивної, тому розумної з точки зору людяності науково-педагогічних виховних висновків, які тільки й можна пропонувати до втілення в педагогічну практику.

До стратегічних і головних завдань формування нової моделі розвитку професіоналізму педагогів належить виховання здатності до креативної, самостійної орієнтації інноваційній діяльності на основі глибоких знань перспективних досягнень філософських і соціо-гуманітарних наук.

Для людини підстава буття є постійний і безперервний процес пошуку й знаходження. Саме тому людина змушена всією своєю життєдіяльністю створювати основу свого буття у світі, перетворювати її й знову утверджувати. Людина, навіть максимально використовуючи всі свої природні можливості, не в змозі знайти обґрунтоване буття у світі речей, вона створює й постійно відтворює цю підставу свого буття штучно, опираючись на рефлексивну свідомість.

Процес індивідуалізації характеризує в цілому зміст онтологічної дуги - індивідуального життєвого шляху кожної окремої людини. Головне й найбільш значиме поле розгортання людської індивідуалізації пов'язане із внутрішнім духовним світом людини, який у його повному змісті є продуктом саме онтологічного розвитку особистості педагога. Із цієї причини індивідуальний розвиток за самою своєю суттю потенційно плюралістичний, містить у собі можливість різних варіантів. Ні його процес, ні його результати не є односпрямованими, ведучими до того самому стану.

Людина потенційно відкрита для розвитку й здатна до розвитку, але на затребуваність у розвитку впливає в першу чергу ставлення людини до його необхідності, оскільки людина у своїй індивідуальності не тільки продукт, але й суб'єкт, творець свого власного розвитку. Родова природа людини утворює межі цілісності, і індивідуалізація виступає процесом розвитку цілісності людини. Межі цілісності утворюють включеність людини в межі певної системи. Із цієї причини людська індивідуальність історична і є діалектичною єдністю атрибутивності й ситуативності антропосоціогенетичного процесу.

З індивідуалізацією пов'язана категорія індивідуальності, яка розуміється як гідність людини, особистості, як певні її якості. Індивідуальність, на думку Х. - Г. Гадамера, є перешкода чужого, котру повинно перебороти наше розуміння його. Лише переборюючи інше, розуміння іншої людини знаходить своє завершення, а індивідуальність конкретного знаходить своє обґрунтування у загальнолюдському. У межах культури індивідуалізація людини знаходить свої власні межі (рамки).

Постстандартизований розум задає іншу аксіоматику антропогенного розвитку питанням, зверненим до кожної окремої людини: «Наскільки ти досконалий?». Феномен оновлення в межах аксіології інформаційного суспільства реалізується в розвитку індивідуалізованого світу, у зверненні до глибинної сутності цілісної людини, що припускає наявність віри в можливість недосконалої істоти наблизитися до нового рівня досконалості.

Особливостями сучасного етапу онтологічно мислимої індивідуації, є те, що спонтанність починає сприйматися й практикуватися, насамперед, як особистісно - рефлексований індивідуалізм. У результаті креативної діяльності виникають нові параметри порядку поведінки людини як складної нелінійної системи, коли щось розпочинати означає постійно змінюватися й знаходити вектори подальшого розвитку. Способом самовідновлення виступає хаотичність, пов'язана зі спонтанністю, мимовільністю, незапланованістю появи структур нових знань і властивостей. Блукаючи по полю можливих шляхів розвитку, хаотичні рухи креативного розуму приводять час від часу до «випадання» на ту або іншу структуру-атрактор, тим самим, визначаючи вектор креативної активності, який веде до прориву до нового. Алгоритмом народження нового служить послідовний зв'язок: поряд зі старим культурним зразком виникає новий, у міру росту ресурсу його реплікації виникаюча загроза старого кваліфікується як нестійкість. Структура самоприналежності й самовладання особистості здійснюється на підставі різних здібностей й умінь, спрямованих за своєю суттю на те, щоб підкорити спонтанну емотивність суб'єктивного «я» самовизначенню цього «я». Таким чином, вони спрямовані на підпорядкування суб'єктивності трансцендентній силі особистості, яка впливає.

Ознакою здібності й чесноти в деякому сенсі може бути спонтанність, але не споконвічна, а сформована в результаті тривалого процесу, тобто в результаті роботи над самим собою. Що ж стосується відношення до цінностей, то інтегруючий процес удосконалювання власної психіки поступово призводить до того, що воля, ведена розумним пізнанням, у спонтанному відношенні до емоцій, у спонтанному притяганні або відштовхуванні може засвоювати й вибирати те, що є істинно добрим. І точно так само вона може відкидати те, що є істинно злим. Інтеграція особистості в дії - це завдання, яке стоїть перед людиною в перебігу всього її життя, яка може бути здійсненою на підставі зовсім особливої комплексності суб'єкта особистості.

Новий інформаційний простір несе із собою потік трансформацій життєвого світу культури, змінюючи діяльнісний континуум за рахунок інтенсифікації обміну символічних середовищ. Людина залишає сферу безпосереднього перетворення речовини, обираючи мірою цінності й розвитку не трансформацію матеріального середовища, а вдосконалювання ідеальних сфер, які підтримують рух творчої думки й сфер пошуку нових образів. У цих умовах проблема оптимізації творчих чинностей людської праці вирішується як можливість більш вільного вираження ідей, реалізації на їхній підставі нових творчих проєктів, створення нових типів художності в образній сфері.